

© Leo Van Velzen

tegelijk; er is geen onderscheid meer tussen de gedichten in de tekst, de liederen en de gesproken dialogen. Sorel zelf houdt haar ritme er in door meermaals wellustig haar tong uit te steken. En wat doet de muzikant? Hij ondersteunt de scènes muzikaal, levert af en toe commentaar met zijn muziek en geluiden. Soms speelt hij op verschillende instrumenten tegelijk, dan weer haalt hij muziek uit het slepen van stoelen en lege flesjes of uit het roeren van lepels in koffiekopjes. Alles is muziek. Niet de bekende Brecht van de Weil-Eisler klanken, maar meer Amerikaans: Dixieland, Tom Waits-achtig, roadmoviesongs... Lokt de vrijheid? In zijn vroege dagboeken ziet Brecht in Amerika het land van de vrijheid, het nieuwe land. Op vrijdag 20 juni 1920 schrijft hij: ‘Zo stierlijk als dit Duitsland me verveelt! Het is een goed, doorsneeachtig land, mooi erin de bleke kleuren en vlakten, maar de bewoners! Een verkommerde boerenstand, waarvan de grofheid echter geen fabelmonsters baart maar een stille verdierlijking, een vervette middenstand en een duffe intelligentsia! Rest: Amerika!’ Wat een dubbele ironie, voor de oudere Brecht zowel als nu voor ons...

De wereld van Baal is een dierachtige sprookjeswereld. De uitbundig verklede en geschminkte personages lijken te komen uit een schilderij van George Grosz. Sommige dubbel zo lang, andere half zo klein, met lichamen als bochten. Allemaal hebben ze een vorm van onnozelheid en hun driften zijn fysiek zichtbaar gemaakt. Sophie Dechant, één van de vrouwen van Baal (gespeeld door Goele Derick), beweegt zich als een elastisch slappe lappenpop die de hele tijd door haar benen zakt. De bewegingen zijn niet ingeleefd maar

DE WERELD VAN BAAL IS EEN DIERACHTIGE SPROOKJESWERELD. DE UITBUNDIG VERKLEDE EN GESCHMINKTE PERSONAGES LIJKEN TE KOMEN UIT EEN SCHILDERIJ VAN GEORGE GROSZ. SOMMIGE DUBBELZANG, ANDEREN HALF ZO KLEIN, MET LICHAMEN ALS BOCHTEN.

abstract, en op een ruwe manier dansant. Hanna van Lunteren, als 2,5 meter lange Amy Winehouseachtige nachtclubzangeres, wiebelt bijna bewegingsloos. Als het dochtertje van Maja is ze half zo klein, huil-gilt ze ontrederd en woedend. Baal zelf wordt gedurende de voorstelling steeds dikker, vult zich met de kostuums van de personages die hij verslindt – *the artist who swallowed the world* (naar de foto van Erwin Wurm). Tegelijk geeft het op een heel mooie manier het verstrijken van de tijd aan. Baal wordt ouder, Baal wordt dikker en meer verlopen.

Toneelgroep Baal paste Brechts vervreemdingstechnieken nog toe om letterlijk de vorm los te trekken van de inhoud. In het muzikale *Stationendrama* van het RO zijn deze technieken onderdeel van de stijl en werken ze als zodanig allang niet meer vervreemdend. Wel bieden zij nog steeds de mogelijkheid om de psychologie te vermijden. De voorstelling is eigenlijk een soort kindertheater voor volwassenen, steeds weer opnieuw storten de spelers zich vol overgave op hun personages. Verkleedkist en schmink staan achter op het toneel.

Hoewel er vanzelfsprekend grote overeenkomsten zijn met het werk van Arne Sierens en Alain Platel, is er toch ook een verwantschap zichtbaar met 't Barre Land en Maatschappij Discordia. In het toneelbeeld bijvoorbeeld: de doeken – als bedrijven – opgehangen aan draadjes, de leren fauteuils, de geësceneerde rommeligheid. Maar vooral ook in de lange traditie die de gezelschappen hebben in het spelen van de andere sekse. Sorel past goed in de rol, omdat het spelen door een vrouw een extra kader schept, maar ook omdat ze naarmate ze dikker en dikker wordt, steeds meer

op Johnny van Doorn begint te lijken, in de jaren zestig bekend als Johnny the Selfkicker (die later als derde, altijd wisselend personage in *Herenleed* optrad naast het Beckett-achtig duo Armando en Cherry Duijns). Voor Zandwijk zijn ook Jim Morrison, Fassbinder en Ramses Shaffy Baalfiguren. Maar de kunstenaar is hier vooral degene die de muziek in zichzelf levend weet te houden.

Zandwijk zal om haar poëtica te verwoorden waarschijnlijk niet snel kiezen voor de dichter Torquato Tasso van Goethe, die zich in zijn verlichting probeert te onttrekken aan de wereld. Ook niet voor Kostja, de jonge schrijver op zoek naar nieuwe vormen uit *De Meeuw* van Tsjechov, of voor *De theatermaker* van Bernhard, die vooral de domheid van de mensen aantoonde. Ontberen ze leven? Lichaam? Zijn ze teveel papier geworden? Ze zijn vooral niet ruw meer, er is langdurig aan geschaafd. Met *Baal* kiest ze voor de eersteling van Brecht, de dichter die middenin de wereld staat, in de vuiligheid van de mensen en het leven. Anti-elitair. Waarbij elitair hier waarschijnlijk begrepen moet worden als intellectueel, droog en niet-levend. Als een denkend hoofd zonder lichaam? Als een lichaam gestuurd door het hoofd? Is het niet per definitie elitair je te keren tegen de burgerlijke moraal en de middenstand? Wel kritisch, niet elitair, dat is *Baal*. Muzikaliteit, intuïtie en vitaliteit voorkomen dat de voorstelling elitair wordt, zorgen ervoor dat ze levend blijft. Het decor van de voorstelling is helemaal samengesteld uit materiaal dat nog in de opslag lag. Ook dat mag gezien worden als een statement. ©